

משיבים את האמונה אל הלב

כולנו מצטרפים ללימוד יומי באמונה

כדי להקיף

מסע שורשים מעמיק בספרי היסוד של גדולי הדורות

כדי לדעת

לימוד קבוע, שיטתי ומגוון שבסופו תדע את עיקרי האמונה של עם ישראל

כדי להתחבר

לבורא עולם

מה המטרה? להקיף ספרי ראשונים ואחרונים העוסקים בנושאי אמונה, ולבנות בתוכנו עולם אמוני עשיר ומסודר.

מתי מסיימים? המחזור הראשון יימשך עד לסוף שנת תשע"ו.

כמה זמן לומדים? מספר דקות מדי יום.

איך לומדים? < מהבסיס: חומרי הלימוד יופצו בחוברות ובמייל.

< להבין: ביאורים להרחבה ולהעמקה.

< יחד: שיעורי אמונה בפריסה ארצית.

תוכנית השנה הרביעית

כסלו-שבט: אגרות הרמב"ם

אדר א'-ניסן: האמונות ודעות

סיון-אב: גבורות השם למהר"ל

אלול-תשרי: הרב קוק

לצפייה בלימוד באינטרנט או לקבלת הלימוד במייל
היכנסו עכשיו לאתר ישיבה או מכון מאיר:

www.yeshiva.org.il

www.meirtv.co.il

גבורות השם

"ראינו ששמה התורה יציאת מצרים יסוד היסודות ושרש הכל. ומצוות הרבה באו בשביל היציאה, שעל ידם יהיה לעינינו יסוד הזה, ומאצלנו כל ימות"

(גבורות השם, פרק ג)

יציאת מצרים היא בלא ספק יסוד מרכזי - היסטורי ורעיוני - החורז את התורה כולה, וכדברי המהר"ל: 'יסוד היסודות ושרש הכל'. התורה מציינת מצוות רבות שהטעם שלהם הוא 'זכר ליציאת מצרים' כגון: פסח, סוכה, שבת וקריאת שמע, שאותה אנו אומרים כל יום, ועוד ועוד. כל אלה מעידים כאלף עדים על היותה של 'יציאת מצרים' יסוד האמונה שעליו נבנה הכל' (שם).

אך מה הופך את האירוע הזה, עם כל גדולתו וחשיבותו, להיות יסודי כל-כך עד כדי היותו ציר מרכזי שעליו סובבת התורה כולה? מהם העקרונות החיוניים לזהותנו כיום - כיחידים וכעם - הנשאבים ונלמדים מתוך אותו מאורע גדול ומרכזי?

על נקודות אלה ועל עוד רבות אחרות עומד המהר"ל מפראג, מגדולי ישראל שבכל הדורות, בספרו הגדול 'גבורות השם' על יציאת מצרים. ספר זה הוא השני מתוך סדרת ספרים שכתב, העוסקים ביסודות אמונת ישראל ותורתו. כמו בשאר ספריו, אף בספר זה הבסיס לשיטתו הוא דברי חז"ל, שאותם הוא מברר לעומק ומתוכם הוא דולה פנינים ואוצרות חוכמה מאירים. בשבעים ושניים פרקי של הספר, בונה המהר"ל בניין שיטתי, מן המסד עד הטפחות, המברר את יסודות אמונת ישראל: גלות וגאולה, שיעבוד וחירות, סגולת ישראל, היחס בין ישראל לעמים ועוד ועוד. יש לציין שהמהר"ל מפנה לספר זה פעמים רבות בשאר ספריו, יותר מאשר לספריו האחרים, ומכך אפשר לראות את היותו מעמודי התווך של תורתו.

מתוך מכלול פרקי הספר, הובאו לפניכם במהדורה זאת ארבעה עשר פרקים מרכזיים, שבהם עוסק המהר"ל בנושאי הליבה של יציאת מצרים. אנו תקווה שלימוד פרקים אלה ידרבן ויעודד את הלומדים להעמיק גם ביתר פרקי הספר, ובכך להשלים את תמונת יצירתו הגדולה והעמוקה של המהר"ל

7..... הקדמה ראשונה.....	פרק מג..... 68
19..... פרק א.....	פרק נא..... 81
23..... פרק ב.....	פרק נב..... 90
29..... פרק ג.....	פרק ס..... 115
41..... פרק ד.....	פרק סח..... 137
49..... פרק יח.....	פרק סט..... 145
59..... פרק כה.....	פרק ע..... 159

הקדמה

המהר"ל פותח את ספרו 'גבורות השם' בשלוש הקדמות מדוע? מהו הצורך המיוחד בהקדמות? אצל רבותינו הקדמה אינה רק סיפור דברים בעלמא. היא שלב מקדים שנדרש כדי להבין את הספר: אי אפשר להבין את הספר על אמיתותו בלא הקדמה. היא אינה חלק מהספר עצמו, אלא מקפצה שמרוממת את הקורא למבט אחר, המאפשר לו לרדת לעומק הדברים. דומה הדבר למגדל הניצב בלב עיר, הנותן מבט-על ופרספקטיבה חדשה על העיר כולה. כל דבר מקבל את מקומו הנכון ביחס למארג כולו. ההקדמה מהווה יסוד לספר כולו, ומכינה את הלומד להבנת התוכן.

ההקדמה הראשונה, שאותה נלמד במהדורתנו, עוסקת באחת השאלות היסודיות ביותר בעבודת ה' - מהו היחס הנכון בינינו לבין ה' במה עלינו לחקור ולהתעמק, ובמה אין שכלנו יכול להשיג, וניסיון שכזה רק יגרור נזק?

המהר"ל מאריך ומסביר את ההבדל העקרוני בין חכם לנביא - הנביא חי את המציאות האלוהית. עובדה זו אמנם מגבילה את נבואתו לענייני העולם הזה בלבד, אך היתרון הוא שנבואתו מלאת חיים, קשר ודבקות. לעומתו, החכם יכול לעסוק בדברים נסתרים כמו העולם הבא, אך מאידך, חייו עלולים להיות מנותקים מהלך מחשבתו.

לכן, גם החכם צריך להיות מודע למגבלות חכמתו, ולהגביל את חכמתו למקום שאליו היא שייכת. המהר"ל מבאר שאין לנו יכולת להשיג את ה'. ניסיון כזה ישאיר את ה' (ליתר דיוק, את מה שאנו נחשבים עליו) מנותק ומרוחק מהחיים. עיסוק באלוהות דורש זהירות רבה, ואף הוא צריך להיות מכוון למשמעות שלימוד כזה נותן לחיים. עיסוק שכלי גרידא, בלא מורא וזהירות, הופך את הקב"ה למוצג במחקר, ולא למי שמחיה אותנו ומנהיג את המציאות.

המסרה שלנו היא לחבר את החיים שלנו אל הקב"ה. כזו היא יציאת מצרים, שבה התגלה ה' במציאות בצורה הגלויה ביותר. על כן, דווקא ביציאת מצרים אנו מצויים לעסוק באופן נרחב, ולימוד זה מגדיל את כבודו של ה' במציאות, ומגלה את הקב"ה בחיים.

ביאורים

האדם לומד את העולם מתוך מבטו שלו. לעולם הוא לא יוכל לדמיין או לחשוב על דבר שלא נתקל בו בעבר. הוא יכול להרכיב דבר אל דבר ולהגיע לתובנות והשגות מרחיקות לכת, אך בסופו של דבר הוא נמצא בתוך עולמו שלו. לכן, אין ביכולתו לתפוס מציאות ששונה לחלוטין מהמציאות שבה הוא חי.

העולם הבא שונה לחלוטין מהעולם הזה, שבו אנו חיים. אנחנו יכולים להבין שהוא קיים, אך ממש אין ביכולתנו אפילו לדמיין כיצד נחיה שם. אין ביכולתנו לתפוס מהי מציאות נצחית או מציאות שאין בה את ממד הזמן או ממד המקום. מעולם לא היינו בלא הגוף ומגבלותיו החומריות, מעולם לא חשנו מהי רוחניות טהורה לחלוטין.

על כן, מציאות זאת לא מוזכרת בתורה. מדוע? כי התורה היא 'דברי אלהים חיים ביד הנביא'; יש שמתייחסים לתורה כאל ספר חוקים שהקב"ה רוצה שנקיים, כעין מלך שמעוניין שנתינו יבצעו את גזירותיו. אך לא זוהי התורה. אילו היה זה כך, בודאי שהעולם הבא, גן עדן וגיהנום, היו מוזכרים בתורה. הרי בהחלט אפשר להבין שאם נקיים את דבר ה', נזכה בעתיד בשכר גדול ומשמעותי. אלא ששכר כזה לא נוגע בחיים שלנו. זאת ידיעה שכלית גרידא, שאין בה רוממות נפשית - מהסיבה הפשוטה שהנפש שלנו בעולם הזה כלל לא יכולה לחוש או להרגיש את המציאות של העולם הבא.

זאת הסיבה שהעולם הבא לא מוזכר - כי התורה היא תורת חיים. עניינה - לחבר אותנו לה': 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום' [דברים ד, ד]. לכן התורה הועברה לנו על ידי נביא ולא, למשל, על ידי מלאך או ספר חוקים יבש. הנביא הוא דמות חיה של איש-אלוהים, החי את המציאות האלוהית - בעולם שלנו. זוהי דמות לחיקוי, שמצד אחד היא אדם כמונו, אך מצד שני כולה מאירה באור אלוהי. הנבואה ולימוד התורה הן דרכים להאיר את החיים האנושיים באלוהיות, ולא דיבור תיאורטי שאינו חודר לכלים האנושיים. לכן התורה עוסקת רק בעניינים שהנביא יכול להשיג, עניינים שמרוממים את חיינו כאן בעולם הזה.

לעילוי נשחת ציפורה בת ר' נפתלי ע"ה

הקדמה ראשונה

תוכן ההקדמה: אין לחקור בנסתרות אבל יש לחקור בניסים ובנפלאות

נבד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקר דבר (משלי כה, ב). במדרש בראשית רבה (פרשה ט, א), רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינא: מתחלת ספר בראשית עד ויכלו כבוד אלהים הסתר דבר, מכאן ואילך חקר דבר, עד כאן. למה? שהיה השגת אדם מתחלת אל האדם למה שהוא השגתו, מחיב מזה שהדבר שהוא משג לא יהיה נבדל מכל וכל מן האדם המשיג, שאם היה נבדל לגמרי מן האדם המשיג אין ראוי שיהיה בו השגת האדם. כי כבר אמרנו שההשגה של אדם היא מתחלת אליו, יחייב מזה שהדבר שהוא נבדל ממנו לגמרי, אחר שהוא נבדל ממנו, אין ראוי שיהיה לאדם השגה בו. וזהו הסבה שלא נזכר בתורה בפרוש עולם הבא או השגת הנפש אחר המיתה, שאילו היה דברי תורה כמו מלך בשר ודם שהוא מזכיר את עבדיו שלא יעברו את צוואתו, ואז יזכו לשכר הטוב שהוא מבטיח אותם, אז באין ספק היה נזכר היעוד הטוב בעולם הבא ובגן עדן, וכשיסור האדם מן המצוה וימרד בבוראו יהא נדון בגיהנום. אבל במה שהתורה היא דברי אלהים חיים ביד הנביא, לכן הדברים שבתורה לפי השגת הנביא, והדברים האלו הם נבדלים מן האדם הגשמי ואינם עמו במציאות. וכמו שנבדלים בעצמם ואינם עמו, כך ידיעתם רחוק מאד מן האדם ונבדלת ממנו, ולא יכנסו בגדר השגת הנביא דבר שהוא נבדל מן האדם.

כבוד אלוהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקר דבר. אמרו על כך במדרש: אמר רבי לוי בשם רבי חמא בן חנינא: מתחלת ספר בראשית עד ויכלו - כבוד אלוהים הסתר דבר, מכאן ואילך - חקר דבר. ביאור דבריהם, יכולת הקליטה של האדם קשורה לאדם ולעולם המושגים שלו, ולכן אין הוא יכול לתפוס 'דברים שאינם קשורים לעולמו ונבדלים ממנו'. זו הסיבה שלא נזכר בתורה העולם הבא והשארות הנפש לאחר המוות, שהם נבדלים ממציות העולם הזה ומהאדם. אם היו דברי התורה כדברי מלך בשר ודם, המצווה את עבדיו שלא יעברו על צויו ומבטיח להם גמול טוב, היו נזכרים בתורה העולם הבא והגמול בגן עדן, ועונש הגיהנום אם ימרוד האדם בבוראו, אבל התורה היא דבר ה' אל עמו ביד נביאו, לכן הדברים האמורים בתורה מוגבלים בהתאם ליכולת השגת הנביא. מכיון שעניינים אלו נעלים מיכולת תפיסה אנושית, לפי שאינם במציאות המוכרת, לכן ידיעת העולם הבא וגן עדן מופקעים מהתפיסה אנושית, ואינם ביכולת השגת הנביא.

[למה - בגלל, מחמת. והדברים האלו - ענייני הגמול בעולם הבא.]